

Міністерство освіти і науки України
Сумський національний аграрний університет
Факультет ветеринарної медицини
Кафедра ветеринарно-санітарного інспектування, мікробіології, гігієни та
патологічної анатомії

Робоча програма (силабус) освітнього компонента

ОК 35.Судово-ветеринарна медицина

обов'язковий

Реалізується в межах освітньої програми «Ветеринарна медицина»

за спеціальністю 211 «Ветеринарна медицина»

на другому (магістерському) рівні вищої освіти

Суми – 2026

Розробник:




Олександр ІВАНУШИН

(підпис)

С. ПЕТРІВ

(підпис)

| | |
|---|--|
| Розроблена, складена та затверджена на засіданні кафедри спеціалізованої вищої освіти інженерно-технічної, виробничої, тієї ж спеціальності інженерії | протокол № 17 від 02.06.2026 |
| Інженерно-технічна кафедра |  |
| | Роман ПЕТРОВ |
| | (підпис) |

Погоджено:

Із директором кафедри



Олександр ЧЕРКАШ

(підпис)

(підпис)

Декан факультету,

де реалізується освітня програма



Поліна НАТОРНІА

(підпис)

(підпис)

Рецензії на роботу не вносяться (внести) вказати

Методична комісія факультету

підписи членів та керівництва





(підпис)

(підпис)

Зареєстровано в електронній базі: дата: 02.06.2026 р.

Інформація про перегляд робочої програми (силабусу):

| Навчальний рік, в якому вносяться зміни | Номер додатку до робочої програми з описом змін | Зміни розглянуто і схвалено | | |
|---|---|---|-------------------|---------------------------|
| | | Дата та номер протоколу засідання кафедри | Завідувач кафедри | Гарант освітньої програми |
| | | | | |
| | | | | |
| | | | | |
| | | | | |

| | | | | | |
|------|---|---|------------------------|-------------------------|-------------------|
| 1 | Назва ОК | Судово-ветеринарна медицина | | | |
| 2 | Факультет/кафедра | 35. Ветеринарної медицини / ветеринарно-санітарного інспектування, мікробіології, гігієни та патологічної анатомії | | | |
| 3 | Статус ОК | Обов'язковий компонент ОП | | | |
| 4 | Програма/Спеціальність (програми), складовою яких є ОК для (заповнюється для обов'язкових ОК) | Ветеринарна медицина 211 Ветеринарна медицина | | | |
| 5 | ОК може бути запропонований для (заповнюється для вибіркових ОК) | | | | |
| 6 | Рівень НРК | 7 | | | |
| 7 | Семестр та тривалість вивчення | 11, 12 семестр 30 тижнів | | | |
| 8 | Кількість кредитів ЄКТС | 5 | | | |
| 9 | Загальний обсяг годин та їх розподіл | Контактна робота(заняття) | | | Самостійна робота |
| | | Лекційні 14 14 | Практичні /семінарські | Лабораторні 12 30 | 49 31 |
| 10 | Мова навчання | Українська | | | |
| 11 | Викладач/Координатор освітнього компонента | Панасенко Олександр Сергійович | | | |
| 11.1 | Контактна інформація | моб. тел. +380667103234, e-mail- alpanas@ukr.net | | | |
| 12 | Загальний опис освітнього компонента | Вивчення основних методик визначення остеометричних параметрів, видових особливостей будови внутрішніх органів та органолептичних показників за лабораторними дослідженнями для видової ідентифікації тварин та продукції отриманої від них; засвоєння морфологічної будови м'язів та їх зміни в залежності впливу на них різних факторів;засвоєння основ диференційної патологоанатомічної діагностики хвороб тварин різної етіології та їх використання в судовій ветеринарній практиці;засвоєння етапів проведення судово – ветеринарної експертизи за травматизації, отруень і токсикозів, технологічних порушень, оцінці фахових дій лікаря. | | | |
| 13 | Мета освітнього компонента | підготовка висококваліфікованих фахівців, які здатні в умовах виробництва вирішувати питання щодо порівняльної морфології, спеціальної патоморфології та судова ветеринарної медицини | | | |
| 14 | Передумови вивчення ОК, зв'язок з іншими освітніми компонентами ОП | 1. Освітній компонент базується на знаннях отриманих при вивченні анатомії свійських тварин, цитологія, гістологія, ембріологія, фізіологія тварин, патологічна фізіологія, патологічна анатомія та розтин. 2. Освітній компонент є основою для вивчення ветеринарна санітарія та гігієна харчових продуктів та кормів, патологічна анатомія та розтин | | | |

| | | |
|----|------------------------------------|--|
| 15 | Політика академічної доброчесності | Під час вивчення освітнього компоненту дисципліни та складанні будь-яких підсумкових модулів та іспитів студент повинен дотримуватися академічної доброчесності, а в разі її порушення підпадати під санкції, що визначені МОН України та Уставом ВНЗ. Інструментами протидії порушенням академічної доброчесності є системи Plagiarism check algorithm. У випадку виникнення порушень реагування відбувається відповідно до нормативної документації щодо академічної доброчесності учасників освітнього процесу в Сумському НАУ (https://snau.edu.ua/viddil-zabezpechennya-yakosti-osviti/zabezpechennya-yakosti-osviti/akademichna-dobrochesnist/). При виявленні порушення академічної доброчесності виконане завдання не зараховується і направляється на повторне виконання. |
| 16 | Посилання на курс у системі Moodle | https://cdn.snau.edu.ua/moodle/course/view.php?id=4304 |
| 17 | Ключові слова | Патоморфологія, патологічна гістологія, судова ветеринарна медицина |

2. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ ТА ЇХ ЗВ'ЯЗОК З ПРОГРАМНИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ НАВЧАННЯ

| Результати навчання за ОК: Після вивчення освітнього компонента студент очікувано буде здатен...» | Програмні результати навчання, на досягнення яких спрямований ОК (зазначити номер згідно з нумерацією, наведеною в профілі ОП)З | | Як оцінюється РНД |
|--|---|-------|---|
| | Прн 3 | Прн 5 | |
| ДРН 1 Визначити компоненти процесуальних та організаційних основ судово – ветеринарної експертизи; здійснювати ідентифікацію тварин за остеометричними параметрами та будовою м'язів; здійснювати ідентифікацію тварин будовою внутрішніх органів, органолептичними показниками та лабораторними дослідженнями; | | + | Опитування з теоретичних питань, виконання завдань на лабораторно-практичних заняттях, тестування, виконання завдань самостійної роботи |
| ДРН 2. проводити судово-ветеринарну експертизу при провадженні справ в промисловому скотарстві;птахівництві, свинарстві, проводити СВЕ при захворюванні і смерті тварин внаслідок порушення умов їх годівлі , утримання та експлуатації; | + | + | Опитування з теоретичних питань, виконання завдань на лабораторно-практичних заняттях, тестування, виконання завдань самостійної роботи |
| ДРН 3 визначити рівень не коректних та не компетентних дій лікаря в клінічній роботі; застосовувати знання з танатології при провадженні СВЕ. | + | | опитування теоретичних питань,виконання завдань на лабораторно- практичних заняттях, тестування,виконання завдань самостійної роботи |
| ДРН 4. застосовувати компоненти навчання з порядку збирання, відбору матеріалів різного характеру, що є речовими доказами, їх пакування, оформлення та надсилання на дослідження; криміналістичних методів досліджень зразків (об'єктів) речових доказів: | + | + | опитування теоретичних питань,виконання завдань на лабораторно- практичних заняттях, тестування, виконання завдань самостійної роботи |
| ДРН 5. застосовувати методи СВЕ за оцінки негативного впливу на здоров'я та добробут тварин; застосовувати методи СВЕ за отруєнь і токсикозів тварин; застосовувати методи СВЕ за судово-ветеринарної травматології. | | + | опитування теоретичних питань,виконання завдань на лабораторно- практичних заняттях, тестування, виконання завдань самостійної роботи |

3. ЗМІСТ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА (ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ)

| Теми. Перелік питань, що будуть розглянуті в межах теми | Розподіл в межах загального бюджету часу | | | Рекомендована література ² (джерело із основної чи додатково рекомендованої літератури) | |
|--|---|----------------------|----------------------|---|---------------------------|
| | Аудиторна робота | | Самостійна робота | | |
| | Лк | П.з / семін. з | Лаб. з. | | |
| 11 семестр | | | | | |
| Тема 1. Права і обов'язки судового експерта. Алгоритм проведення СВЕ. Судово-ветеринарна документація. | 4 | | 2 | 6 | 1,2,8,11 |
| Тема 2. Судова відповідальність ветеринарних спеціалістів. | 2 | | 2 | 6 | 1,2,8,11 |
| Тема 3. Видова ідентифікація тварин за остеометричними параметрами. | | | 2 | 6 | 1,7,10,11 |
| Тема 4. Основи судово-ветеринарної міології. Видова ідентифікація тварин за будовою м'язів. | 2 | | 2 | 6 | 1,10,11,16 |
| Тема 5. СВЕ в промисловому птахівництві, свинарстві та скотарстві. | 2 | | 2 | 15 | 1,2,11,22,23,24 |
| Тема 6. СВЕ при захворюванні і смерті тварин в наслідок порушень умов годівлі, утримання та експлуатації, жорстокого поводження з тваринами. | 4 | | 4 | 16 | 1,2,11 |
| За семестр | 14 | | 16 | 30 | |
| 12 семестр | | | | | |
| Тема 7. Оцінка дій ветеринарних спеціалістів щодо корекції патологічних станів і танатологічних досліджень. Застосування знань з танатології при провадженні СВЕ. | | | 2 | 4 | 1,8 |
| Тема 8. Судово-ветеринарна експертиза за органопатології | | | 8 | 4 | 1,2,3,4,5,6,9,11,12,13,25 |
| Тема 9. Опанувати методи СВЕ при дослідженні крові. | | | 2 | 4 | 1,2,15,26 |
| Тема 10. Опанувати методи СВЕ при дослідженні шкіри різних видів тварин. | | | 2 | 4 | 1,11,14,21,29 |
| Тема 11. Опанувати методи СВЕ при дослідженні волоса різних видів тварин. | | | 12 | 10 | 1,11,14,21,28 |
| Тема 12. Застосування патологоанатомічних та патогістологічних методів дослідження тканин і органів тварин в практиці судово-ветеринарної медицини. | | | 10 | 6 | 2,6,12,13 |
| Тема 13. Основи судово-ветеринарної експертизи отруєнь і токсикозів тварин. | | | 6 | 10 | 1,4,11,30 |

| | | | | | |
|---|-----------|----------|-----------|-----------|-------------|
| Тема 14. Основи судово-ветеринарної травматології. Класифікація травматизму тварин. СВЕ за травматизації тупим, гострим знаряддям та вогнепальною зброєю. | | | 4 | 5 | 1,2,3,11,27 |
| За семестр | 14 | | 30 | 31 | |
| Всього | 28 | - | 42 | 80 | |

4. МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ ТА НАВЧАННЯ

| Результати навчання за ОК: Після вивчення освітнього компонента студент очікувано буде здатен...» | ПРН 3 | ПРН 5 | Як оцінюється РНД |
|--|-------|-------|--|
| ДРН 1 | + | + | <ul style="list-style-type: none"> - Усний контроль (участь у дискусії по темі лекції) - Письмовий контроль (виконання завдань із самостійної роботи, самостійне опрацювання теми в цілому чи окремих питань самостійної роботи) - Лабораторно-практичний контроль (виконання завдань на лабораторних роботах) |
| ДРН 2. | + | + | <ul style="list-style-type: none"> - Усний контроль (участь у дискусії по темі лекції) - Письмовий контроль (виконання завдань із самостійної роботи, самостійне опрацювання теми в цілому чи окремих питань самостійної роботи) - Лабораторно-практичний контроль (виконання завдань на лабораторних роботах) |
| ДРН 3 | + | + | <ul style="list-style-type: none"> - Усний контроль (участь у дискусії по темі лекції) - Письмовий контроль (виконання завдань із самостійної роботи, самостійне опрацювання теми в цілому чи окремих питань самостійної роботи) - Лабораторно-практичний контроль (виконання завдань на лабораторних роботах) |
| ДРН 4. | + | + | <ul style="list-style-type: none"> - Усний контроль (участь у дискусії по темі лекції) - Письмовий контроль (виконання завдань із самостійної роботи, самостійне опрацювання теми в цілому чи окремих питань самостійної роботи (результати тестування, підготовка презентацій, презентаційна доповідь самостійно опрацьованого матеріалу)) - Лабораторно-практичний контроль (виконання завдань на лабораторних роботах) |
| ДРН 5. | + | + | <ul style="list-style-type: none"> - Усний контроль (участь у дискусії по темі лекції) - Письмовий контроль (виконання завдань із самостійної роботи, самостійне опрацювання теми в цілому чи окремих питань самостійної роботи) - Лабораторно-практичний контроль (виконання завдань на лабораторних роботах) |

5. ОЦІНЮВАННЯ ЗА ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ

5.1. Сумативне оцінювання

5.1.1. Для оцінювання очікуваних результатів навчання передбачено у 11 семестрі

| № | Методи сумативного оцінювання | Бали / Вага у загальній оцінці | Дата складання |
|----|---|--------------------------------|----------------|
| 1. | Усне опитування | 15 балів/15% | До 15 тижня |
| 2. | Вирішення ситуаційних завдань | 20 балів/20% | До 13 тижня |
| 3. | Презентації з доповідями за темами | 15 балів/15% | До 14 тижня |
| 4. | Оцінка добробуту та благополуччя тварин | 30 балів/30% | До 12 тижня |
| 5. | Тести множинного вибору | 20 балів/20% | До 7 тижня |

5.1.1. Критерії оцінювання у 11 семестрі

| Компонент | Незадовільно | Задовільно | Добре | Відмінно |
|-------------------------------------|----------------------------------|---|--|--|
| Усне опитування | <5 балів | 5-10 | 11-14 балів | 15 балів |
| | Вимоги щодо завдання не виконано | Більшість вимог виконано, але окремі складові відсутні або недостатньо розкриті, відсутній аналіз інших підходів до питання | Виконано усі вимоги завдання | Виконано усі вимоги завдання, продемонстровано, креативність, вдумливість, запропоновано власне вирішення проблеми |
| Вирішення ситуаційних завдань | <10 балів | 11-15 | 15-19 балів | 20 балів |
| | Вимоги щодо завдання не виконано | Більшість вимог виконано, але окремі складові відсутні або недостатньо розкриті, відсутній аналіз інших підходів до питання | Виконано усі вимоги завдання, розв'язані ситуаційне завдання розв'язане повністю, протокол складений | Виконано усі вимоги завдання, продемонстровано, креативність, вдумливість, запропоновано власне вирішення проблеми |
| Підготовка презентацій та доповідей | <5 балів | 5-10 | 11-14 балів | 15 балів |
| | Вимоги щодо завдання не виконано | Презентація підготована, але доповідь не чітка, не логічна | Виконано усі вимоги завдання, доповідь та презентація відповідають поставленим вимогам | Виконано усі вимоги завдання, продемонстровано, креативність, вдумливість, запропоновано власне вирішення проблеми |
| Оцінка | <15 балів | 15-20 | 21-26 | 27-30 |

| | | | | |
|----------------------------------|----------------------------------|--|-----------------------------|--|
| добробуту та благополуччя тварин | Вимоги щодо завдання не виконано | Більшість вимог виконано, але є незначні порушення методик | Завдання виконане вірно | Виконану усі вимоги завдання, продемонстровано, креативність, вдумливість, запропоновано власне вирішення проблеми |
| Тести множинного вибору | <10 балів | 10-15 | 16-19 | 20 |
| | Менше 10 правильних відповідей | 10-15 правильних відповідей | 16-19 правильних відповідей | Всі правильні відповіді |

5.2. 2. Формативне оцінювання у 11 семестрі:

| № | Елементи формативного оцінювання | Дата |
|----|---|--|
| 1. | Усний зворотний зв'язок від викладача під час роботи над ситуаційними задачами | 10-15 хвилин в кінці кожної вивченої теми |
| 2. | Зворотній зв'язок від студента під час роботи | Наступне заняття після вивчення нової теми |
| 3. | Усний зворотній зв'язок від викладача та студентів після презентації самостійної роботи | 5, 12 тиждень |

5. ОЦІНЮВАННЯ ЗА ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ

5.2. Сумативне оцінювання

5.2.1. Для оцінювання очікуваних результатів навчання передбачено у 12 семестрі

| № | Методи сумативного оцінювання | Бали / Вага у загальній оцінці | Дата складання |
|-----|---|--------------------------------|----------------|
| 6. | Усне опитування | 15балів/15% | До 15 тижня |
| 7. | Вирішення ситуаційних завдань | 20 балів/20% | До 13 тижня |
| 8. | Презентації з доповідями за темами | 15балів/15% | До 14 тижня |
| 9. | Оцінка добробуту та благополуччя тварин | 30 балів/30% | До 12 тижня |
| 10. | Тести множинного вибору | 20балів/20% | До 7 тижня |

5.1.2. Критерії оцінювання у 12 семестрі

| Компонент | Незадовільно | Задовільно | Добре | Відмінно |
|-----------------|----------------------------------|---|------------------------------|--|
| Усне опитування | <5 балів | 5-10 | 11-14 балів | 15 балів |
| | Вимоги щодо завдання не виконано | Більшість вимог виконано, але окремі складові відсутні або недостатньо розкриті, відсутній аналіз інших підходів до питання | Виконано усі вимоги завдання | Виконану усі вимоги завдання, продемонстровано, креативність, вдумливість, запропоновано власне вирішення проблеми |
| Вирішення | <10 балів | 11-15 | 15-19 балів | 20 балів |

| | | | | |
|---|----------------------------------|---|--|--|
| ситуаційних завдань | Вимоги щодо завдання не виконано | Більшість вимог виконано, але окремі складові відсутні або недостатньо розкриті, відсутній аналіз інших підходів до питання | Виконано усі вимоги завдання, розв'язані ситуаційне завдання розв'язане повністю, протокол складений | Виконану усі вимоги завдання, продемонстровано, креативність, вдумливість, запропоновано власне вирішення проблеми |
| Підготовка презентацій та доповідей | <5 балів | 5-10 | 11-14 балів | 15 балів |
| | Вимоги щодо завдання не виконано | Презентація підготована, але доповідь не чітка, не логічна | Виконано усі вимоги завдання, доповідь та презентація відповідають поставленим вимогам | Виконану усі вимоги завдання, продемонстровано, креативність, вдумливість, запропоновано власне вирішення проблеми |
| Оцінка добробуту та благополуччя тварин | <15 балів | 15-20 | 21-26 | 27-30 |
| | Вимоги щодо завдання не виконано | Більшість вимог виконано, але є незначні порушення методик | Завдання виконане вірно | Виконану усі вимоги завдання, продемонстровано, креативність, вдумливість, запропоновано власне вирішення проблеми |
| Тести множинного вибору | <10 балів | 10-15 | 16-19 | 20 |
| | Менше 10 правильних відповідей | 10-15 правильних відповідей | 16-19 правильних відповідей | Всі правильні відповіді |

5.2. 2. Формативне оцінювання у 12 семестрі:

| № | Елементи формативного оцінювання | Дата |
|----|---|--|
| 4. | Усний зворотний зв'язок від викладача під час роботи над ситуаційними задачами | 10-15 хвилин в кінці кожної вивченої теми |
| 5. | Зворотній зв'язок від студента під час роботи | Наступне заняття після вивчення нової теми |
| 6. | Усний зворотній зв'язок від викладача та студентів після презентації самостійної роботи | 5, 12 тиждень |

6. НАВЧАЛЬНІ РЕСУРСИ (ЛІТЕРАТУРА)

Основні джерела

1. Організаційні та процесуальні основи судово-ветеринарної експертизи в Україні: Навчальний посібник для магістрантів. Яценко І.В., Якубчак О.М., Білик, Кам'янський В.В.. Харків, Київ, 2009. 108с.
2. Патологічна анатомія тварин / Під ред. П.П. Урбановича і М.К. Потоцького К.: Ветінформ, 2008. 896 с.
3. Практика судово-ветеринарної експертизи: Хрестоматія. Яценко І.В. Труш А.М., Бондаревський М.М. Кам'янський В.В.. Харків: Стильиздат, 2013. 256с.

Методичне забезпечення

4. Moodle з дисципліни порівняльна морфологія, спеціальна патоморфологія та судова ветеринарна медицина. Суми. СНАУ, 2021р.
5. Патологічна анатомія: частина 1. Загальна патологічна анатомія. Методичні вказівки до виконання лабораторних занять та самостійної роботи/ Г.А. Зон, Л.Б.Івановська. Суми, 2014. 64 с.
6. Патологічна анатомія: частина 2. Загальна патологічна анатомія. Методичні вказівки до виконання лабораторних занять та самостійної роботи / Г.А.Зон, Л.Б.Івановська, В.В. Сорокова Суми, 2014. 64 с.
7. Навчально-методичний посібник до виконання лабораторно-практичних занять на тему: Судово- ветеринарне дослідження речових доказів: гістологічна ідентифікація волосу тварин» для спеціальності 211- «ветеринарна медицина» ОКР «магістр», Укладачі Зон Г.А.,Івановська Л.Б. СНАУ, Суми, 2015. 62с.
8. Методичні рекомендації щодо проведення самостійної роботи для студентів 1 курсу та магістрів спеціальності 211-«ветеринарна медицина» ОКР «магістр». Укладачі Зон Г.А.,Івановська Л.Б. Тема: «Тканини внутрішнього середовища. Кров різних видів тварин», СНАУ, Суми, 2015.-27с.
9. Методичні вказівки щодо проведення самостійної роботи студентів спеціальності 211 - «Ветеринарна медицина». Укладач В.В. Гаркава. Тема: «М'язові тканини», СНАУ, Суми, 2016. 32с.
10. Методичні вказівки щодо проведення самостійної роботи студентів спеціальності 211 - «Ветеринарна медицина». Тема: «Органи дихання тварин» Укладачі: Є.В. Ващик, В.В.Гаркава. СНАУ, Суми, 2014. –24с.
11. Методичні вказівки щодо проведення лабораторних занять для студентів спеціальності 211 - «Ветеринарна медицина». Тема: «Серцево-судинна система тварин» Укладач В.В.Гаркава. СНАУ, Суми, 2013. 25с.
12. Методичні вказівки щодо проведення самостійної роботи студентів «Тканини внутрішнього середовища. Кров різних видів тварин» для спеціальності 211 - «Ветеринарна медицина». Укладач: В.В.Гаркава. СНАУ, Суми, 2016. 27с.
13. Методичні вказівки щодо проведення самостійної роботи студентів спеціальності 211 - «Ветеринарна медицина». Тема: «Органи сечовиділення» Укладачі: В.В.Гаркава, Ващик Є.В. СНАУ, Суми, 2014. 28с.
14. Панасенко О. С. Методичні рекомендації до виконання ЛПЗ з курсу дисципліни «Розтин та патологоанатомічна діагностика хвороб тварин» для студентів факультету ветеринарної медицини, спеціальності -211 «Ветеринарна медицина», (затв. методичною радою ФВМ, протокол № 3 від 5.01 2024р.).
15. Панасенко О. С. Методичні рекомендації «PATANATOMY AUTOPSY AND PATHOANATOMICAL DIAGNOSTICS OF ANIMAL DISEASES» до виконання самостійної роботи на англійській мові з курсу дисципліни «Патанатомія, розтин та судова ветеринарія» для студентів факультету ветеринарної медицини, спеціальності -211 «Ветеринарна медицина», (затв. методичною радою ФВМ, протокол № 2 від 11.11 2024р.).

16. Панасенко О. С. Методичні рекомендації до виконання практичної роботи з курсу дисципліни «Патологічна анатомія та розтин, загальна патологічна анатомія» (частина 1) для студентів факультету ветеринарної медицини, спеціальності -211 «Ветеринарна медицина» Суми, 2025. 35 с.

17. Панасенко О. С. Методичні рекомендації до виконання практичної роботи з курсу дисципліни «Патологічна анатомія та розтин, загальна патологічна анатомія» (частина 1) для студентів факультету ветеринарної медицини, спеціальності -211 «Ветеринарна медицина» Суми, 2025. 34 с.

Додаткові джерела

18. Морфологічні особливості шкіри та волоса різних видів тварин і людини в аспекті судово- ветеринарної експертизи: посібник/Г.І. Коцюмбас, І.Я. Коцюмбас, О.М. Щербентовська, Р.С.Данкович, О.О.Зайцев, Л.:ТЗОВ ВФ «Афіша», 2010.136с.

19. Івановська Л.Б., Зон Г.А. Патологоанатомічна діагностика хвороб птиці: навчальний посібник. Суми: ВВП «Мрія-1», 2017. 156с.

20. Борисевич Б.В., Скрипка М.В., Лісова В.В. Довідник патолого-анатомічних термінів. Полтава, 2005. 124 с.

Інформаційні ресурси

21. http://vetpathology.lviv.ua/biblioteka_studenta.html

22. http://www.vetkzn.ru/literatura/veterinarnye_uchebniki/

23. Посилання на Moodle <https://cdn.snau.edu.ua/moodle/course/view.php?id=4304>

Інші джерела

24. Petrov, R. V., Zon, G. A., Reshetilo, O. I., Ivanovska, L., Panasenko, O. S., & Kisil, D. O. Current tendencies of teaching disciplines at the department of virology, pathanatomy and poultry diseases of sumy national agrarian university. Bulletin of Sumy National Agrarian University. The Series: Veterinary Medicine, (4(59), 52-58. <https://doi.org/10.32845/bsnau.vet.2022.4.8>

25. Панасенко, О. С., Назаренко, С. М., Рисований, В. І., Негреба, Ю. В., & Івашина, К. В. (2025). Поширеність асоціацій еймеріозу кролів на теренах Сумської області, ветеринарно-санітарна та патоморфологічна оцінка. Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія: Ветеринарна медицина, (4(67), 77-82. <https://doi.org/10.32782/bsnau.vet.2024.4.11>

26. Назаренко, С. М., Панасенко, О. С., Рисований, В. І., Шкурко М.І., Лівощенко О.І. (2025). Ветеринарно-санітарне інспектування продуктів забою індиків. Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія: Ветеринарна медицина, подано до редакції (1(68), 98-104.

27. Товстий В.С. Панасенко О.С АФРИКАНСЬКА ЧУМА СВИНЕЙ- ДАВНЯ ЗАГРОЗА ДЛЯ СВИНОКОМПЛЕКСІВ УКРАЇНИ, ЯКА НІКУДИ НЕ ЗНИКЛА. Матеріали Всеукраїнської наукової конференції студентів і аспірантів,присвяченої Міжнародному дню студента (17-21 листопада 2025 р.). Суми, 2025. С. 318.

28. Кошелюк Б. С. Панасенко О.С. ПАТОЛОГОАНАТОМІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АСКАРОЗУ У СВИНЕЙ В УМОВАХ ГОСПОДАРСТВА «ЛИЩЕ» ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ. Матеріали Всеукраїнської наукової конференції студентів і аспірантів, присвяченої Міжнародному дню студента (17-21 листопада 2025 р.). Суми, 2025. С. 319.

29. Товстий В.С, Панасенко О.С. ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ ПРИЖИТТЄВИХ ТА ПОСМЕРТНИХ ТРАВМ У ТВАРИН ПРИ РОЗТИНІ Матеріали науково-практичної конференції викладачів, аспірантів та студентів Сумського НАУ (13-17 квітня 2026 р.). Суми, 2026. С. 246.

30. Терехов В. І. Панасенко О.С СУДОВО-ВЕТЕРИНАРНЕ ОБСТЕЖЕННЯ ТРУПА КОЗУЛІ. Матеріали науково-практичної конференції викладачів, аспірантів та студентів Сумського НАУ (13-17 квітня 2026 р.). Суми, 2026. С. 245.

31. Панасенко О.С. Завірюха В.І ПАТОЛОГОАНАТОМІЧНА КАРТИНА ЗА ЕЙМЕРІОЗУ КРОЛИКІВ. Матер. наук.-практ. конф. викладачів, аспірантів та студентів Сумського НАУ (13-17 листопада 2024 р.). Суми, 2024. С. 132.
32. Панасенко О.С. Пиліпака Д.М. ПРОЯВ ПАРАГРИПУ -3 У ТЕЛЯТ В УМОВАХ ТОВ «ЛИЩЕ» ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ. Матер. наук.-практ. конф. викладачів, аспірантів та студентів Сумського НАУ (13-17 листопада 2024 р.). Суми, 2024. С. 133.
33. Панасенко О.С. Громіка А. ПАТОЛОГОАНАТОМІЧНА РОБОТА СТУДЕНТІВ ФВМ СНАУ В СЕКЦІЙНІЙ ЗАЛІ ФАКУЛЬТЕТУ. Матер. наук.-практ. конф. викладачів, аспірантів та студентів Сумського НАУ (14-18 квітня 2025 р.). Суми, 2025. С. 155.